

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep.
0030 OSLO

Deres ref.
18/3837 ES KMW/KBÅ/bj

Vår ref.
18/1990-9 600.01/EDBA

Dato:
Oslo, 09.10.2018

Høring - Forslag til endringer i tvisteloven - Tvistelovevalueringen

Det vises til ovennevnte høring om endringer i tvisteloven.

LO har følgende merknader til forslaget:

1. Forslag til endringer i tvisteloven

LO er gjennomgående positiv til forslag til endringer i tvisteloven som bidrar til å fremme formålene om en forsvarlig, effektiv og proporsjonal behandling av sivile saker i domstolene.

LO vil fremholde at høringsnotatets fokus på effektivitet og proporsjonalitet, sammenholdt med de måltall som er satt og omtalt i ulike sammenhenger, ikke må sette hensynet til en forsvarlig prosess og ønsket om flest mulig materielt riktige avgjørelser i skyggen. LO vil uttrykke bekymring for domstolenes ressursituasjon og regjeringens ABE reform og kutt i stillinger kan medføre lengre saksbehandlingstid, økt arbeidspress og redusert kvalitet på avgjørelsene i norske domstoler. Det synes også som om flere av forslagene som fremmes og/eller vurderes bør sees i sammenheng med arbeidet med ny straffeprosesslov.

1.1 Høringsnotatets pkt. 3 Aktiv saksstyring

Til høringsnotatets pkt. 3.1 Planmøte

LO har ingen innvendinger til de alternative forslag til endring av § 9-4 med hensyn til angivelsen av tidspunkt for planmøte, for å bringe lovteksten i overensstemmelse med praksis.

LO er, i likhet med departementet, ikke for at det i planmøtet skal fastsettes eller drøftes fremdriftsplan for hovedforhandlingen. En fremdriftsplan må ikke, uavhengig av når planen fastsettes, fungere som en hindring for at de enkelte innlegg blir holdt, og bevis blir ført, på en forsvarlig og egnet måte.

LO har ingen bemerkninger til høringsnotatets omtale av hvorvidt man i planmøtet skal drøfte påstander og påstandsgrunnlag i planmøte, eller punktet om bevisbegrensning.

1.2 Høringsnotatets pkt. 4 Saksforberedelse og hovedforhandling i allmennprosessen

Til høringsnotatets pkt. 4.2 Avslutning av saksforberedelsen og sluttinnlegg
LO erfarer at det er hensiktsmessig at saksforberedelsen avsluttes noe tid før sluttinnleggsfristen, og støtter de forslag til endringer som fremmes. I praksis har LO erfart at domstolene har fastsatt ulike frister for partenes sluttinnlegg, noe som oppleves som uheldig. Med de forslag til endringer som fremmes forutsettes at fristen for avslutning av saksforberedelsen og fristen for sluttinnlegg blir sammenfallende for alle sakens parter.

Til høringsnotatets pkt. 4.4 Rettens innledende klargjøring
LOs erfaring er at rettens innledende klargjøring sjelden bidrar til å oppfylle det tilsiktede formål. Kun helt unntaksvis er den innledende klargjøring noe annet enn en omtrentlig gjengivelse av partenes sluttinnlegg. Partene må ofte bruke tid i sine innledningsforedrag på å korrigere og klargjøre rettens klargjøring.

I saker hvor partene er representert med prosessfullmektig kan ikke LO se at det er stort behov for en slik innledning fra retten og mener at ordningen bør vurderes avviklet helt eller delvis.

Til høringsnotatets pkt. 4.5 Partenes innledende innlegg
LO erfarer at både saksøkersidens og saksøktesidens innledningsforedrag etter ikrafttredelsen av tvisteloven i praksis er den samme som under tvistemålsloven. I ytterst sjeldne tilfeller kan dommeren ytre en mening om opplegg og omfang. LOs juridiske avdeling er prosesskontor for LOs forbund i stillingsvernsaker og opptrer nesten uten unntak på saksøkersiden. LOs erfaring er at saksøktesiden på ingen måte begrenser sitt innledningsforedrag til "korrigeringer og suppleringer" av saksøkers innledningsforedrag slik tvisteloven forutsetter.

Tidsrammer for partenes innledningsforedrag er et tema som tas opp under saksforberedelsen og saksøkte siden fastholder nærmest uten unntak at de skal ha tilsvarende tid til sitt innledningsforedrag, som saksøker har til sitt innledningsforedrag, og dette blir akseptert av domstolene, tross § 9-15 (2) (3).

LO har forståelse for saksøktens behov for å fremstille saken på en fyllestgjørende måte, men retten må i samsvar med den generelle bestemmelsen i tvistemålsloven § 327, sørge for at saken presenteres uten unødig vidløftighet og gjentakelser, og uten at uvedkommende omstendigheter blir trukket inn. Dette har også betydning for de samlede kostnader ved saken og hovedregelen i § 9-15 (3) bør videreføres.

1.3 Høringsnotatets pkt. 5 Småkravprosessen

LO støtter de forslag til endringer som vurderes.

Det er viktig å ha en enklere saksbehandling for små krav for tingretten, for å bidra til raskere og billigere saksbehandling, og LO er enig i at dagens regler om behandling av småkrav ivaretar hensynet til partenes rettssikkerhet og en forsvarlig saksbehandling.

LO mener verdigrensen for hvilke saker som behandles som småkravprosess bør heves som foreslått, og at kr 250.000,- er en passende beløpsgrense.

LO mener beløpsgrensen bør fastsettes på samme måte som i dag ved at den angis som et kronebeløp og har for øvrig ikke bemerkninger til dette punkt.

1.4 Høringsnotatets pkt. 6 Sakskostnadsreglene

LO støtter i hovedsak de forslag til endringer som vurderes.

For LO er det svært viktig at borgernes faktiske adgang til domstolene ikke begrenses som følge av et for høyt nivå på sakskostnadene.

Til høringsnotatets pkt. 6.2 Kostnadsbegrensning i saker med lav tvistesum

LO er positiv til forslagene. Imidlertid erfarer LO i saker med store virksomheter som motpart at motparten krever en gitt sum dekket av motparten i medhold av § 20-5, men samtidig krever fra egen klient langt mere. En slik selvpålagt praksis er i utgangspunktet ikke uproblematisk, da bedrifter og virksomheter som regel har langt bedre økonomisk mulighet for å dekke slike kostnader enn privatpersoner, og det kan derfor bli store forskjeller i de juridiske ressursene som brukes i saken. Et alternativ til å forby slike avtaler er at det innføres regler hvor sakskostnadsnivået er noe mindre skjematisk, men samtidig ivaretar prinsippet om at det må være forholdsmessighet mellom tvistens betydning og hvilke kostnader som brukes på saken.

Til høringsnotatets pkt. 6.3 Rettens overprøving etter tvisteloven § 20-5 fjerde ledd

LO er positiv til regelendringer som gjør rettens overprøvingsadgang av krav om sakskostnader mer effektiv.

Det er åpenbart at det skal være kontradiksjon overfor den part som risikerer reduksjon av oppgaven. LO mener forslaget om at retten ved behov skal ta opp sakskostnadskravene ved sakens avslutning, synes hensiktsmessig. En slik lovendring som sikrer samtidig og muntlig kontradiksjon er betryggende.

Til høringsnotatets pkt. 6.4 Rettens fastsetting av prosessfullmektigens godtgjøring

LO støtter innføringen av en regel om at retten skal gjøre partene oppmerksom på adgangen til å be om fastsettelse av prosessfullmektigens godtgjøring som følger av § 3-8. Ordningen vil bidra til at partene blir kjent med adgangen, noe som vil kunne føre til at retten i flere tilfeller enn i dag fastsetter prosessfullmektigens godtgjøring.

1.5 Høringsnotatets pkt. 7 Regler om overprøving og ankeinstansen

Til høringsnotatets pkt. 7.4 Ankesummen

LO støtter forslaget om å heve ankesummen heves til 250 000 kroner.

Ved en heving av ankesummen må det understrekes at man viderefører intensjonen som ble uttrykt i forarbeidene til tvisteloven når det gjelder terskelen for å gi samtykke etter § 29-13 første ledd. Man må være klar på at man vil unngå at enkelte saker som er uriktig avgjort i tingretten, ikke blir fremmet for lagmannsretten.

Det er ingen holdepunkter for at lagmannsrettene har praktisert samtykkebestemmelsen "på en smidig måte", som forutsatt i Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) side 296, slik at "det relativt oftere blir gitt samtykke når tvistesummen ligger i den øvre delen av virkeområdet". Det er heller ingen grunn til å tro at de vil gjøre det i fremtiden, uten en eksplisitt klargjøring, all den tid domstolene målstyres og har en, ifølge domstolene selv, anstrengt ressursituasjon.

Til høringsnotatets pkt. 7.5 Adgangen til å nekte anke fremmet etter tvisteloven § 29-13 annet ledd

LO er enig i at det må vurderes om ankesiling bør skje i større grad enn det gjeldende regler åpner for, men at det bør skje i sammenheng med vurderingen av ankesilingsreglene i straffeprosessloven, og ikrafttreden av tvisteloven § 13-7 om plikt til å ta opptak av forklaringer fra parter, vitner og sakkyndige under hovedforhandling i sivile saker.

For øvrig er LOs inntrykk at domstolene i for liten grad faktisk benytter seg av den nektelsesadgang som allerede foreligger.

LO er positiv til at fristen for å varsle om at nektelse overveies, forlenges.

1.6 Høringsnotatets pkt. 8 Behandling i forliksrådet

Til høringsnotatets pkt. 8.1 Verdigrensen for saker som skal behandles av forliksrådet

LO mener beløpsgrensen bør fastsettes på samme måte som i dag ved at den angis som et kronebeløp, og har for øvrig ikke bemerkninger til dette punkt.

Med vennlig hilsen
LANDSORGANISASJONEN I NORGE

Julie Lødrup
(sign.)

Edvard Bakke
(sign.)

Dette brevet er godkjent elektronisk i Landsorganisasjonen i Norge og har derfor ingen signatur.